

**Kohtuarstliku lahangu saatekirja vormi määruse
eelnoü kooskõlastamine**

Austatud minister

Siseministeerium on saatnud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks siseministri määruse „Kohtuarstliku lahangu saatekirja vorm“ eelnõu. Justiitsministeerium jätab eelnõu kooskõlastamata. Põhjendame oma seisukohta alljärgnevalt.

1. Määruse muutmisega kehtestatakse uued vormid sisaldavad surnud isiku isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid. Eesti õigussüsteemis on surnud isikute andmetöötlusega seonduv reguleeritud isikuandmete kaitse seaduse (IKS) §-s 9. Selle sätte kohaselt on surnud täiskasvanu andmed kaitstud 10 aastat ja alaealiselt surnute andmed 20 aastat pärast surma. Selle aja jooksul tuleb järgida kõiki andmekaitsepõhimõtteid, sealhulgas näha töötlemiseks ette õiguslik alus.

Surma põhjuse tuvastamise seaduse (SPTS) § 22 näeb ette, et kohtuarstliku lahangu tegemise aluseks on uurimisasutuse või prokuratuuri saatekiri, millele lisatakse surnu leidmiskoha asjaolude kirjeldus, ning kohtuarstliku lahangu saatekirja vormi kehtestab valdkonna eest vastutav minister.

Juhime tähelepanu, et igasugust isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist, sealhulgas ka surnu isikuandmete töötlemist 10 aasta jooksul pärast tema surma, käsitatakse eraelu puutumatuse (PS § 26) riivena¹. Lisaks tuleb siin silmas pidada, et osad surnu isikuandmed, näiteks terviseandmed, võivad riivata ka pärijate õigust eraelu puutumatusele. PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. See tähendab, et niisugune piirang peab olema kooskõlas ka PS § 3 esimese lausega, mille kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Sättes väljendatud üldise seadusereservatsiooni põhimõtte järgi peab põhiõigusi puudutavates küsimustes kõik olulised otsused langetama seadusandja. Riigikogu võib täidesaatvat võimu volitada reguleerima üksnes vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid ning sealjuures peab seaduses sisalduv volitusnorm olema täpne, selge ja vastavuses piirangu intensiivsusega. Seda põhimõtet tuleb järgida ka isikuandmete töötlemisel. See tähendab, et isikuandmete töötlemine peab olema reguleeritud seadusega, määrusega võib seaduse norme täpsustada, kuid seda üksnes selge ja täpse ulatusega volitusnormi alusel. Mida intensiivsem on põhiõiguste piirang, seda üksikasjalikumad peavad olema täitevvõimu tegutsemise aluseks olev volitusnorm ja menetlusnormid. Seega ei sobi isikuandmete töötlemise seaduslikuks aluseks üldine volitusnorm, mis jätab kõik peamised küsimused täitevvõimu reguleerida. Eelkõige peab seaduse tasandil määratlema isikuandmete töötlemise olukorrad ja eesmärgid, töödeldavate isikuandmete koosseisu vähemalt isikuandmete kategooriate täpsusega (viimast võib seaduse volitusnormi alusel määrusega täpsustada) ning töödeldavate isikuandmete säilitamise tähtajad. Igasugune isikuandmete töötlemine peab vastama andmetöötluse põhimõtetele vastavalt IKS §-s 14 sätestatule. Surma põhjuse tuvastamise seadus ei reguleeri politsei poolt kehtestavas vormis sätestatud isikuandmete töötlemisega seonduvat.

¹ RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12, p 19.

Politsei- ja piirivalve seaduse (PPVS) § 7⁴⁶ kohaselt on politseil õigus töödelda oma ülesannete täitmisel isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid. Täpsemalt ei ole hetkel kuskil politsei andmete töötlemise alust sätestatud. Juhime tähelepanu, et andmetöötlemise minimaalsuse ja seaduslikkuse tagamiseks peab seaduses iga konkreetse ülesande puhul niivõrd kui see on võimalik olema määratletud, milliseid isikuandmete kategooriad selle ülesande täitmise raames on vaja töödelda ning kaua neid andmeid säilitatakse. Kriminaalmenetluse puhul võib olla võimatu määratleda, milliseid andmeid on vaja töödelda, kuna menetluse seisukohast võivad olla asjakohased ükskõik millise isikuandmete kategooria andmed. Samas antud juhul on aga konkreetselt teada, et surnu lahkamisele saatmisel on vaja vormil ette näha isiku üldandmed ning terviseandmed ning ilmselt on võimalik ette näha ka kaua on vajalik seda vormi koos seal sisalduvate isikuandmetega säilitada. Isikuandmete kategooriate ja säilitustähtaegade reguleerimine seaduse tasandil on konkreetse ülesandega seonduvalt vajalik just siis, kui andmetöötlus toimub väljaspool andmekogu – nagu see hetkel lahkamisele saatmise puhul näib toimuvat.

Seletuskirja kohaselt on vaja vorm digitaliseerida, et seda oleks võimalik täita patrullisõidukis e-politsei seadmes või näiteks tahvelarvutis välitööl. Digitaliseerimine võimaldab edastada andmeid automaatselt ja kohe infosüsteemi POLIS (andmekogu). PPVS näeb ette küll andmekogu regulatsiooni, aga selle kohaselt on nähtud ette, et andmekoosseisud ja säilitustähtajad nähakse ette põhimääruses, mis ei ole Justiitsministeeriumi hinnangul kooskõlas seadusereservatsiooni põhimõttega. Justiitsministeeriumi hinnangul tuleb isikuandmete andmekoosseisud ja säilitustähtajad näha ette seaduse tasandil, vajadusel säilitamise tähtaegu põhimääruses täpsustades. Palume viia PPVS andmekogu regulatsioon andmekaitseõuetega vastavusse.

Eelnevast tulenevalt jätab Justiitsministeerium käesoleva eelnõu kooskõlastamata, kuna surma põhjuse tuvastamise seaduse §-s 22 ette nähtud regulatsioon ega PPVS-is ette nähtud andmekogu regulatsioon ei ole piisav, et selle alusel saaks kehtestada määrusega vormid, mis sisaldavad surnu isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid. Selleks, et seaduse regulatsioon vastaks põhiseaduses ja IKS-is sätestatule, tuleks POLIS-e regulatsiooni PPVS-is täiendada töödeldavate isikuandmete kategooriatega ning säilitamise tähtaegadega.

2. Hoolimata sellest, et Justiitsministeerium jätab eelnõu kooskõlastamata, sooviksime, et vorm oleks kasutatav ka teiste uurimisasutuste poolt. Seadus räägib uurimisasutustest, mitte ainult PPA-st. Näiteks võib vanglatel praktikas esineda vajadust surnukeha kohtuarstlikule lahangule saata. Selleks, et teha selgeks, kuidas need vormid ja seal sisalduvad andmed liiguvad ja millistes andmekogudes, teeme ettepaneku kohtuda ja ühiselt vajalikud protsessid kaardistada ja muudatused koostada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Markus Ühtigi 51914873
Markus.Yhtigi@just.ee
Helen Uustalu
Elen Tisler